

Дело C-229/15**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване в Съда:**

14 март 2019 г.

Запитваща юрисдикция:

Gerechtshof te Amsterdam (Нидерландия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

5 март 2019 г.

Жалбоподател:

Dexia Nederland BV

Ответник:

XXX

Предмет на главното производство

Главното производство се отнася до два т.нар. „договора за лизинг на акции“ (наричани по-нататък също „договори за лизинг“), сключени между XXX, потребител, и банка праводател на Dexia Nederland BV (наричана по-нататък „Dexia“). Спорно в случая е каква сума може да претендира Dexia след предсрочното прекратяване на договорите за лизинг. Става въпрос по-специално дали въз основа на специалните условия на договорите за лизинг Dexia може да иска освен плащането на остатъка и лихви за забава, които се изчисляват въз основа на предвиден в тези специални условия фиксиран лихвен процент.

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Това преюдициално запитване на основание член 267 ДФЕС се отнася до обявяването за неприложими на неравноправни клаузи в потребителски договори. В частност се засяга въпросът какъв е подходящият стандарт при проверката въз основа на критериите, предвидени в Директива 93/13/ЕИО на

Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (наричана по-нататък „Директива 93/13“).

Преюдициален въпрос

Следва ли Директива 93/13 да се тълкува в смисъл, че дадена клауза трябва да се разглежда като неравноправна от гледна точка на предвидените в тази директива критерии, ако при преценка на всички съпътстващи сключването на договора обстоятелства тази клауза включва в себе си само възможността за съществена и необоснована неравнопоставеност в зависимост от настъпилите по време на договора обстоятелства, в частност защото за евентуално преимущество, което възниква за продавача или доставчика към момента на предсрочното прекратяване, в клаузата предварително се установява определен процент от оставащата сума по договора за лизинг, в отклонение от приложимите разпоредби от националното право, според които това преимущество не се определя предварително, а се установява в зависимост от съпътстващите прекратяването на договора обстоятелства, и по-специално от лихвения процент, при който предварително получена сума може да бъде инвестирана за оставащия срок на договора?

Разпоредби от правото на Съюза, на които се прави позоваване

Членове 3 и 4 от Директива 93/12

Национални разпоредби, на които се прави позоваване

Членове 6:265, 6:271 и 6:277 от Burgerlijk Wetboek (Граждански кодекс, наричан по-нататък „ГК“), както и член 7A:1576e от ГК в предшестващата му редакция.

Кратко представяне на фактите и на главното производство

Главното производство се отнася до т.нар. „договори за лизинг на акции“, които се предлагат масово от нидерландските банки в края на деветдесетте години. При тези договори за лизинг потребител сключва заем с банка, която след това използва тази парична сума за придобиване на ценни книжа за потребителя. Целта на договора е да се продадат акциите на падежа и заемът да се погаси с получената сума. В резултат на това според курса на акциите има приход или остатъчен дълг за потребителя.

През XXX сключва два подобни договора с праводател на Dexia. При тези конкретни договори за лизинг няма погасяване, с изключение на малка първоначална погасителна вноска. Месечно обаче се плащат лихви. В настоящия случай XXX не спазва задълженията си за плащане и Dexia

прекръпява договорите за лизинг предсрочно на 6 юни 2005 г., след като търси изпълнение от XXX и последният изпада в забава. Dexia фактурира на XXX отрицателно салдо в размер на 14 457,35 EUR за всеки договор.

В първоинстанционното производство XXX иска да се установи, че договорите за лизинг следва да се приемат за нищожни, при условията на евентуалност за прекратени, или че Dexia е действала неправомерно спрямо него. XXX иска връщане на сумите, платени от него на Dexia по договорите за лизинг, евентуално като обезщетение за вреди, заедно с лихви. Dexia предявява насрещен иск, с който претендира XXX да бъде осъден да плати все още дължимите суми.

С решение от 19 ноември 2008 г. Kantonrechter (едноличен съдебен състав в районен съд) осъжда Dexia да плати на XXX обезщетение в размер на 2 507,69 EUR за всеки договор за лизинг заедно със законната лихва. Този съд отхвърля насрещния иск на Dexia. На 15 декември 2008 г. Dexia подава жалба срещу това съдебно решение с цел искът на XXX да бъде отхвърлен, а нейното искане — уважено. XXX от своя страна иска по-голямо обезщетение.

Основни доводи на страните в главното производство

- 1 При изготвянето на окончателните сметки за двата лизингови договора Dexia приложила членове 6 и 15 от приложимите към договорите за лизинг „Специални условия за лизинга на акции“ (наричани по-нататък „Специалните условия“). Член 6 от Специалните условия дава право на Dexia да прекрати предсрочно договора за лизинг при липса на надлежно плащане от страна на лизингополучателя. При това прекратяване неплатената част от сумата по договора за лизинг, състояща се от главницата и оставащите месечни лихвени плащания, става веднага и изцяло изискуема. Съгласно член 15 от Специалните условия неплатената част от сумата по договора за лизинг се намалява в съответствие с член 7A:1576e, параграф 2 от ГК в предшестващата му редакция така, че от тази част се удържат 5 % годишно. При изчисляване на това намаление се взема предвид оставащият срок на договора за лизинг.
- 2 Hoge Raad der Nederlanden (Върховен съд, Нидерландия, наричан по-нататък „Hoge Raad“) в преюдициално запитване от 21 април 2017 г. (ECLI:NL:HR:2017:773) стига до извода, че член 6 от Специалните условия следва да се разглежда като неравноправна клауза по смисъла на Директива 93/13. Той отчита обстоятелството, че предимството, което възниква за Dexia поради това, че след прекратяването на договора за лизинг тя получава остатъка от сумата по договора, се определяло предварително като удръжка от 5 % годишно. Hoge Raad решава, че по този начин Dexia получавала непропорционално голямо обезщетение за вреди. В зависимост от размера на лихвите и момента, в който настъпва прекратяването или развалянето,

преимуществото за Dexia можело да бъде много голямо. Приспадането от 5 % годишно компенсирало само малка част от преимуществото на Dexia. Когато това преимущество било по-високо от сумата, съответстваща на този процент, разликата не се приспадала от получаваното от Dexia възнаграждение. Неравноправността на клаузата не се променяла от обстоятелството, че поради прекратяването преимуществото за Dexia можело с оглед на обстоятелствата по конкретния случай да бъде много малко или дори нулево. При преценката следвало да се вземат предвид последиците от клаузата за потребителя и засягането на неговото правно положение от клаузата към момента на сключване на договора.

Кратко представяне на мотивите за преюдициалното запитване

- 3 Направените от Hoge Raad основни изводи могат да доведат до това, че запитващата юрисдикция трябва да определи за неравноправни свързаните членове 6 и 15 от Специалните условия и да ги обяви за нищожни, дори и тяхното прилагане да не причинява неблагоприятни последици за потребителя. Според Hoge Raad последиците от обявяването на нищожността се определят от допълващото национално право. Приложението на допълващото национално право би означавало, че съгласно член 6:265 от ГК Dexia би имала възможност да развали договорите за лизинг при липса на надлежно плащане от страна на купувача. Съгласно членове 6:271 и 6:277 от ГК последицата от това разваляне би била, че след приспадане на приходите от акциите Dexia би имала право да получи главницата и обезщетение за вреди в размер на все още дължимите лихви. Въз основа на член 6:277 от ГК запитващата юрисдикция може при изчисляване на претърпените от Dexia вреди поради прекратяването на договорите да направи приспадане за компенсиране на лихвеното преимущество, което Dexia е получила към момента на разваляне на договорите. При нисък лихвен процент това може да доведе до приспадане под приспадането от 5% годишно, което съгласно член 15 от Специалните условия може да бъде направено през оставащия срок на договорите върху все още дължимата по договорите за лизинг сума. Ето защо обявяването на Специалните условия за нищожни в този случай би било в ущърб на потребителя.
- 4 Gerechtshof (апелативен съд) разбира членове 6 и 15 от Специалните условия, разгледани заедно, в смисъл, че те уреждат по договорен ред какви суми може да претендира Dexia при предсрочно прекратяване на договорите за лизинг. Тези взаимосвързани клаузи следва да се преценяват с оглед на Директива 93/13 въз основа на всички довели до сключването на договора обстоятелства (член 4 от Директива 93/13). За да се прецени дали дадена клауза създава в ущърб на потребителя „значителна неравнопоставеност“ между произтичащите от договора права и задължения на страните по него, трябва да се вземат предвид разпоредбите на националното право, приложими при липсата на уговорка между страните в това отношение.

Именно вследствие на такъв сравнителен анализ националният съд може да установи дали и евентуално в каква степен по силата на договора потребителят е поставен в по-неблагоприятно правно положение от предвиденото в действащото национално право (решение от 14 март 2013, г., Aziz, ECLI:EU:C:2013:164, т. 68).

- 5 С членове 6 и 15 от Специалните условия, в които преимуществото за Dexia в областта на лихвите се установява в размер, съответстващ на 5 % от дължимата главница и дължимия остатък плащания за лихви годишно, Dexia се е отклонила от националното право (член 6:277 от ГК); в тях не се установява предварително обвързващо предимство в областта на лихвите при изчисляването на вредите като определен лихвен процент от оставащата сума по договора за лизинг. Последицата от определянето на предимството като 5 % от оставащата сума по договора за лизинг е, че то *може* да крие в себе си значителна и необоснована неравнопоставеност по смисъла на член 3 от Директива 93/13, която се проявява в зависимост от настъпващите след сключването на договора събития, в частност от релевантния лихвен процент към момента на разваляне на договора. Като цяло самата възможност дадена клауза да повлияе върху правното положение на потребителя, когато по време на договора настъпят определени обстоятелства, в частност свързани с лихвения процент, обаче не е достатъчна, за да се направи заключение, че е налице неравнопоставена клауза.
- 6 Според *Gerechtshof* при преценката въз основа на критериите по Директива 93/13 трябва да се изходи от обстоятелството, че договорът за лизинг на акции е договор с продължително изпълнение. В този контекст според *Gerechtshof* при проверката на съвместимостта на членове 6 и 15 от Специалните условия с критериите по Директива 93/13 лихвеният процент към момента на сключване на договора не е от решаващо значение. Трябва да се провери дали с оглед на всички вече забележими към момента на сключване на договора обстоятелства определянето на евентуалното предимство за Dexia има неравнопоставен характер. Трябва да се отговори на въпроса дали може да се приеме, че нормално информираният и достатъчно внимателен и разумен среден потребител би бил съгласен в рамките на индивидуални преговори при предсрочно прекратяване поради липса на надлежно плащане преимуществото в полза на Dexia да се определи в отклонение от законната уредба въз основа на членове 6 и 15 от Специалните условия. Тук трябва да се има предвид опитът и специалните познания на продавача или доставчика по отношение на евентуалната еволюция на лихвения процент, както и обстоятелството, че при прилагане на законната уредба, предвидена в член 6:277 от ГК, подлежащото на отчитане преимущество при установяването на размера на обезщетението за вреди не е фиксирано (вж. решения от 14 март 2013 г., 2013, Aziz, ECLI:EU:C:2013:164, т. 68 и 69 и от 20 септември 2017 г., Andriuciu, ECLI:EU:C:2017:703, т. 57 и 58).

- 7 От решение на Съда от 7 август 2018 г., *Banco Santander* (ECLI:EU:C:2018:643), следва, че национална съдебна практика, според която при преценката на неравнопоставеността на клаузи и на установяването на свързаните с неравнопоставеността последици следва да се прилагат определени критерии, е съвместима с Директива 93/13. В това отношение Съдът е посочил, че подобна съдебна практика е в съгласие с преследваната от Директива 93/13 цел за защита на потребителите. Посоченото по-горе преюдициално запитване на Hoge Raad се различава от тази съдебна практика, тъй като в него не са формулирани определени критерии, въз основа на които долустоящите съдилища да преценяват неравноправността на договорни клаузи. В това решение се приема по-скоро, че член 6 от Специалните условия трябва винаги да се разглежда като неравноправен от долустоящите съдилища и то защото тази клауза може да има неблагоприятни последици за потребителя, когато по време на договора настъпят определени обстоятелства.
- 8 Членове 6 и 15 от Специалните условия са част от много договори за лизинг на акции, сключени от Dexia. Пред *Gerechtshof* и други съдилища в Нидерландия са висящи множество дела с предмет различни продукти за лизинг на акции, съдържащи тези клаузи, с различни срокове и дати на прекратяване. Предвид съмненията какви стандарти следва да се прилагат при преценката в рамките на Директива 93/13, въпрос, който е релевантен в множество сходни дела, *Gerechtshof* отправя посочения по-горе преюдициален въпрос.